

De ontwikkeling van de vogelstand in een bos in Oostelijk Flevoland

D. A. Jonkers

Na het droogvallen van de polder in 1957 ontwikkelde zich op het Roggebotsezand een rijke vegetatie, waarin riet en wilgenroosje domineerden. Het bos werd aangelegd van 1960 t/m 1962; in 1965 werd nog een klein stuk aan de noordkant ingeplant. Populieren geven in het geheel de toon aan en worden af en toe afgewisseld door een vak fijnspar. Verder zijn er aan de westzijde randen met eik, es en beuk en aan de oostzijde randen met grove Oostenrijkse den. Op regelmatige afstanden doorsnijden vrijwel kaarsrechte paden en afvoersloten het bos, soms afgewisseld door een kronkelend wandelpad t.b.v. de recreatie.

Het onderhoud is op moderne leest geschoeid; jaarlijks worden bosbouwtechnische ingrepen verricht. Zo werd eind 1971 begin 1972 30 ha populieren geveld en er werd daarna weer loofhout ingeplant. Ten behoeve van de recreatie werd omstreeks 1971 16 ha bos omgezet in ligweide. De percelen die overbleven, werden geschoond en gedund; de bomen werden opgesnoeid en op afstand gezet. Hierdoor maken vooral de delen met populieren een eentonige indruk. In het kader van het onderzoek naar de invloed van biociden op populaties van vogels zijn vanaf 1969 jaarlijks broedvogelinventarisaties uitgevoerd in een deel van het Roggebotsebos bij Roggebotsluis (zie grafiek). Het onderzochte terrein heeft een oppervlakte van ongeveer 150 ha en ligt tussen de Roggebotseweg en de Keteltocht. Voor de aanvang van het onderzoek werd reeds in 1964 een inventarisatie in het toen nog zeer jonge bos gedaan (Van den Berg 1965). De resultaten hiervan staan vermeld in de broedvogellijst.

Zoals de inventarisatie van 1964 laat zien,

waren de soorten en aantallen broedvogels niet groot. Met het ouder worden van het boscomplex namen zij toe. Van de vogels, dit in de beginfase aanwezig waren, zijn de meer aan open terrein gebonden vogels als Kievit, Scholekster, Veldleeuwerik en de piepers en kwikstaarten volledig verdwenen. Ook de eenden gingen in aantal achteruit, alleen de Wilde Eend en Bergeend zijn overgebleven. In 1974 vestigden zich voor het eerst Wintertalingen. Doordat op sommige plaatsen wat riet- en ruigterestanten overbleven, konden Kleine Karekiet en Rietzanger zich langere tijd handhaven. Op het enige kleine open stukje dat hiervan is overgebleven, broedt nu en dan 'de Sprinkhaanrietzanger; in 1974 had er ook één een territorium tussen de opgeschoten vegetatie van een jonge aanplant. Andere soorten die profiteren van deze tijdelijke biotoop, zijn Bosrietzanger en Grasmus. Het aantal Winterkoningen nam flink toe: dunningshout dat blijft liggen, vormt een ideale broedplaats. Het aantal broedparen liep na de velling van de 30 ha populieren terug, waarbij 40% in

De fijnsparpercelen herbergen een groot aantal broedparen. Roggebotsluis, situatie december 1977. Foto: RIN.

Tabel 1

Percentage broedvogels in flijnspar (27 ha)

	Zanglijster	Merel	Spotvogel	Tuinfluitser	Fitis	Tjiftjaf	Winterkoning	Heggenus
1969	14,3	23,5	17,1	15,6	14,8	53,8	23,8	38,5
1970	17,4	26,2	28,2	32,1	25,8	22,2	12,5	29,5
1971	22,4	40,0	24,0	34,3	20,0	60,0	26,8	69,2
1972	66,7	38,5	21,5	22,7	26,4	68,4	40,0	80,0
1973	57,1	30,0	14,3	27,8	21,8	36,8	33,3	50,0
1974	57,9	64,0	22,4	30,0	19,1	44,8	25,6	52,1

● D. A. Jonkers, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kasteel Broekhuizen, Leersum (U.).

Aantal broedparen	BROEDVOGELS						
	1964	1969	1970	1971	1972	1973	1974
Wilde Eend	13	30-35	35-40	12-14	7-9	6	10
Zomertaling	—	2-5	2-3	—	—	—	—
Wintertaling	—	—	—	—	—	—	2
Slobeend	1	10-15	8-10	—	—	—	—
Krakeend	1	—	—	—	—	—	—
Bergeend	—	6	4	2	—	—	2
Torenavalk	—	8	6	7	9	6	6
Patrijs	—	2	1	—	—	—	—
Fazant	—	+	+	+	+	+	+
Waterhoen	—	—	—	—	—	—	1
Scholekster	1	1	1	1	—	—	—
Kievit	—	1	—	—	—	—	—
Houtsnip	—	1-2	3	2	1	3	4
Tortelduif	3	3	5	10	11	6	6
Houtduif	7	30-40	40-50	30-35	25-30	20-25	30-35
Koekoek	—	4	4	3	3	3	5
Ransuil	1	—	—	1	2	1	4
Veldleeuwerik	9	—	—	—	—	—	—
Boompieper	1	—	—	—	—	—	—
Graspieper	2	—	—	—	—	—	—
Witte Kwikstaart	3	1	1	—	—	—	—
Gele Kwikstaart	2	—	—	—	—	—	—
Winterkoning	3	21	24	41	30	51	43
Heggenus	—	13	17	13	20	24	23
Grote Lijster	1	2	1	—	—	—	—
Zanglijster	2	21	23	27	12	21	19
Merel	10	34	42	20	13	20	25
Gekraagde Roodstaart	—	—	—	1	—	—	—
Nachttegaal	—	—	1	1	—	—	—
Roodborst	—	3	2	9	7	13	15
Sprinkhaanrietzanger	—	—	—	1	—	—	2
Snor	—	2	—	—	—	—	—
Kleine Karekiet	—	4	2	—	—	—	—
Bosrietzanger	—	13	17	1	1	7	11
Rietzanger	2	23	19	—	—	—	—
Spotvogel	3	35	39	25	23	21	18
Zwartkop	—	11	7	14	9	9	11
Tuinfluitser	13	32	28	35	22	18	10
Fluitser	1	—	—	—	—	—	—
Grasmus	9	11	8	7	8	11	4
Braamsluiper	—	1	3	1	3	2	5
Fitis	14	88	62	55	72	64	89
Tjiftjaf	3	13	9	10	19	41	29
Grauwe Vliegenvanger	—	—	—	1	2	5	1
Goudhaan	—	—	—	—	—	—	3
Vuurgoudhaan	—	—	—	—	—	1	—
Koolmees	—	—	—	1	—	—	2
Staartmees	—	2	3	3	3	2	1
Matkop	—	8	10	12	8	3	5
Rietgors	22	7	4	4	1	4	6
Kneu	26	22	18	6	9	6	8
Vink	4	2	3	6	10	9	18
Wielewaal	2	3	6	7	5	6	5
Zwarte Kraai	—	1	1	1	—	—	—
Vlaamse Gaai	1	3	3-4	1	1	1	1

Open ruimte ten behoeve van de recreatie. Roggebotsluis, situatie december 1977. Foto: RIN.

het broedseizoen van 1972 een territorium had in de reeds bestaande fijnsparpercelen (tabel 1). Dit is het percentage van het totale aantal broedparen op een oppervlakte van 150 ha, dat in de 27 ha fijnspar broedde. Bij een evenredige verdeling zou zich hier een zesde deel (16%) vestigen.

De gunstige broedmogelijkheden in jong dicht naaldhout dragen er zonder meer toe bij dat daar van een aantal soorten een aanzienlijk deel van de broedparen wordt aangetroffen. In dit geval versterkten bosbouwkundige maatregelen, die het bos een zeer open karakter geven, dit effect en zorgden voor nog hogere dichtheden. In een opgroeiend bos zonder al te ingrijpende veranderingen zouden de verhoudingen tussen de fijnsparpercelen en het overige bos zich niet zo sterk wijzigen.

Van een aantal soorten waarbij deze verandering duidelijk opviel, zijn de percentages in de tabel weergegeven. Van de Heggemus broedde in 1972 zelfs 80% in de fijnspar. Merel en Zanglijster gingen aanvan-

kelijk in aantal vooruit, liepen terug door de kapmaatregelen en gingen daarna weer iets vooruit. Beide soorten bezitten sinds 1973 in de naaldhoutpercelen een groter aantal territoria. Het aantal roodborstparen gaat geleidelijk omhoog. Hier schijnen de bosbouwkundige maatregelen een gunstig effect te hebben. Het open karakter van het bos dat is ontstaan en de voorkeur van de soort voor randen en hoeken kunnen hier debet aan zijn. Opvallend was het aantal fitisterritoria in 1974; alleen in 1969 werd dit hoge aantal benaderd. De meeste territoria lagen op die plaatsen waar een lichte ondergroei was ontstaan. Eén maal — in 1964 — werd een territorium van de Fluiter vastgesteld. Deze soort zou men zeker in Flevoland niet verwachten. Toch worden er ook nu nog in het voorjaar in het aangrenzende Reve- en Abbertbos geregeld zingende Fluiters gehoord (mond. med. E. Poorter). Vermeld dient te worden dat daar op verschillende plaatsen haagbeuken staan. Een novum voor het Roggebotsebos was het territorium van het

Bosbouwkundige maatregelen geven het bos een zeer open karakter. Roggebotsluis, situatie december 1977. Foto: RIN.

In een overgebleven plekje met riet en ruigterestanten broedt nu en dan een Sprinkhaanrietzanger. Roggebotsluis, situatie december 1977. Foto: RIN.

Vuurgoudhaantje in 1973. Het jaar daarop was deze soort afwezig, maar er broedden wel op een aantal plaatsen Goudhaantjes. Voor de mezen zijn er weinig mogelijkheden. Staartmezen kunnen zich wel redden, Koolmees en Matkop hebben het moeilijker. De laatste broedde soms in resten van elzen, die vroeger tussen de aanplant waren gezet. Van de Rietgorzen die zijn overgebleven, liggen de territoria hoofdzakelijk in het westelijk deel van het complex, waar de groei van eik,

es en beuk niet zo snel gaat en de randen van de afvoergeulen met ruigte begroeid zijn.

Resumerend kan worden vastgesteld, dat er een gevarieerde vogelstand in dit polderbos aanwezig is, die met het ouder worden van het bos zeker verder zal gaan veranderen. Er is een duidelijke relatie tussen de ontwikkeling van het bos, bosbeheer en de vogelstand.

- D. A. Jonkers, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kasteel Broekhuizen, 3956 NS Leersum (U.).

LITTERATUUR:

Berg, A. van den (1965): Inventarisatierapport broedvogels van de kavels N. 41 t/m 51 en N. 85 t/m 88 (Roggebotsebos).

Elburg, H. van (1969): De broedvogels van Oostelijk Flevoland in de jaren 1961 t/m 1966. Limosa 42 (1-2): 114-135.

Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders (1973): Dier en plant in polderland. Cultuurrijp. Extra nummer.

Yapp, W. B. (1962): Birds and woods. London.

